

поліпшити їх родючість, залучити інвестиції в сільськогосподарське виробництво та сприятиме розвитку сільських територій.

Пасивність та необізнаність населення стосовно своїх прав є однією із основних причин невиконання орендарями договірних зобов'язань. У зв'язку з цим необхідно підвищувати рівень їх інформованості, активізувати роботу центрів юридичної допомоги та консалтингових служб, створювати спілки власників земельних паїв як суб'єкта ринку права оренди землі.

Необхідно сприяти налагодженню громадського контролю за ефективним використанням земель через тісну співпрацю між власниками, органами місцевого самоврядування й орендарями за рахунок створення спеціальної комісії, яка буде присутня як при передачі в оренду земельної ділянки, так і при прийомі її від орендаря.

Список використаних джерел: 1. Михасюк І. Регулювання земельних відносин: монографія / І. Михасюк, Б. Косович. – Львів : Вид-во ЛНУ ім. Івана Франка, 2002. – 264 с. 2. Кулініч П. Оренда земельних масивів: закон і практика // <http://www.landukraine.com/index.php?p=article&id=1038> 3. Третяк А. М. Економіка землекористування та землепорядкування : навч. посібн. / А. М. Третяк. – К. : ТОВ ЦЗРУ, 2004. – 524 с. 4. Анопрієнко Т. В. Перспективи розвитку оренди землі / Вісник ХНАУ №3, 2005, С. 292-302. 5. Мартин А. Г. Розвиток земельних відносин в Україні у середньостроковій перспективі: цілі та завдання / А. Г. Мартин // Інтернет видання «Земельна спілка України». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zsu.org.ua>.

УДК 332.2.021.8 (4/9)

А.В. Гусак – магістр ЗК 1-2*

Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

АДАПТАЦІЯ СВІТОВОГО ДОСВІДУ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕФОРМ В КРАЇНАХ СВІТУ

Передумови земельної реформи – це історичні, соціально-економічні, соціально-екологічні і соціально-правові обставини, із настанням яких виникає об'єктивна необхідність проведення земельної реформи як специфічного процесу якісних, докорінних змін земельних правовідносин [1].

Земельна реформа – комплекс правових, економічних, технічних і організаційних заходів, спрямованих на забезпечення удосконалення земельних відносин, перехід до нового земельного ладу, що відповідає характеру регульованої соціально-орієнтованої ринкової економіки країни.

Суть земельної реформи полягає у створенні умов для рівноправного розвитку різних форм господарювання на землі за рахунок перерозподілу

**Науковий керівник – доктор екон. наук, професор, Т.І. Олійник*

земель з одночасною передачею їх у приватну та колективну власність. Вона забезпечує формування багатокладної економіки, раціональне використання та охорону земель.

При проведенні земельної реформи суттєво змінюються форми власності на землю, структура землеволодіння і землекористування в аграрній сфері. Для проведення земельної реформи необхідне здійснення широкомасштабних ринкових перетворень [2].

До науковців, які досліджували дану проблематику належать: Бистров Г.Є. «Правові проблеми земельної і аграрної реформи в зарубіжних країнах», Арнауш А.Г. «Земельна реформа в Україні та Румунії: порівняльний аспект», Чау Тхі Хань Ван «Земельне законодавство Соціалістичної Республіки В'єтнам і України: порівняльно-правовий аналіз» та інші. Ряд європейських учених, які займалися питаннями, пов'язаними із земельною реформою: М. Хартвігсен, Р. Еберлін, Ф. Ремболд, Д. Деман.

Метою дослідження є: вивчити здійснення земельних реформ в зарубіжних країнах та адаптації світового досвіду в Україні.

Зміст дослідження: особливість проведення земельної реформи в країнах світу.

У світі накопичено багатий досвід земельних реформ, які здійснювалися у різних історичних умовах з різною метою різними шляхами. Можна пригадати реформи 1807 р. у Пруссії та Німеччині (відчуження напіввільної більшості селянського населення від монархії), 1788 р. у Данії (складова боротьби монарха проти земельної аристократії, а також просвітництва), 1789 р. у Франції (наслідок революції), 1910-1940 рр. у Мексиці (складова соціальних та політичних потрясінь) тощо.

У недалекому минулому земельні реформи здійснювалися у країнах-колишніх республіках СРСР, країнах Східної Європи, країнах Латинської Америки, Африки, Азії тощо. У більшості випадків проведення сучасних земельних реформ обумовлювалося необхідністю здійснення перерозподілу земельного фонду.

На пострадянському просторі в основі реформ лежали два основних підходи:

- реституція, тобто повернення земельної власності колишнім власникам (країни Прибалтики, Румунія, Словаччина, Албанія та ін.),
- приватизація земельних ділянок (Україна, Росія, Білорусь та ін.).

В Африці земельні реформи були пов'язані з необхідністю ліквідації общини та наслідків колоніального панування.

В колишньому СРСР, а отже, і в Україні, яка перебувала у його складі, земля була націоналізована і її єдиним власником стала держава. Громадянам, сільськогосподарським підприємствам, організаціям і установам земля передавалася лише у користування. Панування державної власності на землю стало однією з головних причин низького рівня ефективності її використання.

З набуттям Україною незалежності і започаткуванням ринкових трансформацій виникла об'єктивна необхідність у здійсненні земельної

реформи, яка є однією з центральних ланок економічної реформи, що провадиться в нашій державі.

Земельне законодавство України й інших країн розвивається зараз у тому ж напрямку, що й законодавство ринково-орієнтованих країн Східної Європи. Тут більш-менш збігаються і напрямки цього розвитку, пов'язаного з приватизацією земельної власності, перерозподілом державного земельного фонду, акціонуванням державних і паюванням колективних сільськогосподарських підприємств, формуванням приватнопідприємницьких структур у сфері агробізнесу, створенням ринкового механізму управління земельними ресурсами.

У процесі реалізації земельної реформи Україна й інші держави зустрічаються з одними й тими ж труднощами і перешкодами. Практичний хід трансформації земельних відносин йде досить повільно і суперечливо. По-перше, основна частина земель одержавлених колективних сільськогосподарських підприємств і частини державних господарств розподіляється тільки між їх членами.

По-друге, задоволення претензій колишніх власників ускладнено їх багаточисельністю і нечіткістю організаційно-правових механізмів приватизації.

По-третє, при передачі сільськогосподарських земель у приватну власність у більшості східноєвропейських країн не завжди дотримувалися принципи послідовності, еволюційності процесу реформування земельних відносин, що породило серйозні порушення всього відтворювального процесу в сільському господарстві, викликало соціальну напруженість на селі.

З цих позицій правовий досвід земельної реформи у східноєвропейських країнах є не тільки орієнтиром для створення дієвого механізму її регулювання в Україні та в інших країнах, але і дозволяє уникнути багатьох помилок і прорахунків при моделюванні і прогнозуванні розвитку процесів по переведенню українського сільського господарства на ринкову основу.

Порівнявши ситуацію в різних країнах світу, можемо сказати, що проблема фрагментації земель особливо гостро постала в країнах з малою територією та країнах, у яких колективізація була проведена пізніше. Першопричиною цього можна назвати земельну реформу та приватизацію земель державної й колективної власності, що призвело до подальшої роздробленості шляхом успадкування, виділення часток власності із землекористування тощо.

Тобто в країнах Східної Європи при проведенні земельної реформи колективні землі були повернуті фактичним колишнім власникам, що і призвело до подальшої фрагментації земель.

Щодо України, то фактично більшість земель колишніх колективних господарств перебувають в оренді у великих агропідприємств, які використовують ці землі єдиними, консолідованими масивами. Оскільки колективізація земель відбувалася значно раніше в країнах колишнього СРСР, то проведення реституції під час земельної реформи було унеможливлене, оскільки більшість колишніх власників землі до того часу вже померли, а

спадкоємці почали віддавати землі в оренду великим підприємствам.

У той час, як Східна Європа потребує об'єднання земель у єдині масиви, щоб запобігти їх фрагментації, в Україні необхідно здійснювати проекти розвитку сільських територій для недопущення нераціонального використання сільськогосподарських земель та підвищення привабливості українського села для інвесторів [3].

Отже, досвід проведення земельних реформ у країнах світу при його використанні буде сприяти прискоренню земельної реформи та підвищенню ефективності використання земельних ресурсів в Україні.

Література:

1. Поняття та загальна характеристика земельної реформи в Україні: курс лекц. для студ. вищих навч. закл. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://5fan.ru/wievjob.php?id=18161>;

2. Н. В. Мацедонська. Земельна реформа: Вікіпедія / Н. В. Мацедонська, А. Д. Саковська – [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Земельна_реформа;

3. Ведекин К. Земельная реформа в СССР. Доклад на международном семинаре «Земельная реформа и проблемы земельного законодательства». Москва, 10-14 июня 1991 г. — М.: Типография ВАСХНИЛ, 1991. — С.4.

УДК: 502.4 (477)

А.В. Гусак – магістр ЗК 1 к.-2 гр.*

Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

ТЕРИТОРІЇ, ЩО ВІДНОСЯТЬСЯ ДО ЕКОМЕРЕЖІ УКРАЇНИ

Відповідно до закону України "Про природно-заповідний фонд" Україна бере участь у міжнародному співробітництві в галузі охорони і використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду на основі багатосторонніх та двосторонніх міжнародних угод. Вже в цьому законі було зазначено, що природні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні, утворюють єдину територіальну систему і включають території та об'єкти природно-заповідного фонду, курортні та лікувально-оздоровчі, рекреаційні, водозахисні, пожехозахисні та інші типи територій та об'єктів, що визначаються законодавством України.

В концепції збереження біологічного різноманіття України зазначено, що серед основних напрямів діяльності у сфері збереження біологічного різноманіття є створення національної екологічної мережі з метою відновлення природних середовищ існування дикої флори та фауни, покращання стану збереження окремих компонентів біологічного різноманіття, зміцнення екологічних зв'язків та цілісності екосистем.

**Науковий керівник – к.е.н., доцент Масленнікова В.В.*